

Streszczenie pracy doktorskiej pt.:

ZAGADNIENIA PROGRAMOWO-PRZESTRZENNE OŚRODKÓW JEŹDZIECKICH W POLSCE

AUTORKA: MGR INŻ. ARCH. **ANNA MAZIK**
PROMOTOR : DR HAB. INŻ. ARCH. JAN PALLADO, PROF. NZW. W POL. ŚL.

WYDZIAŁ ARCHITEKTURY POLITECHNIKI ŚLĄSKIEJ
Katedra Projektowania Architektonicznego
GLIWICE 2013

Spadek wykorzystania roboczego koni przyczynia się do regresu ich liczby w Polsce. Od lat 70.XX wieku liczba koni w kraju zmniejszyła się dziesięciokrotnie. W Polsce w latach 1989-2005 przejście w gospodarkę wolnorynkową przyczyniło się do dalszego spadku pogłowia koni, związanego z likwidacją większości dużych stad hodowlanych w stadninach państwowych. Szansą na ponowny wzrost liczby koni jest trwający obecnie renesans jeździectwa i jego bezprecedensowy rozwój. Podobne tendencje mają miejsce także w innych krajach. Na przykład w Niemczech w ciągu ostatnich 35 lat liczba koni potroiła się. U naszych zachodnich sąsiadów około 11 mln ludzi interesuje się końmi, z czego 1,6 mln aktywnie uprawia sport jeździecki. Po roku 1989 w Polsce odżyły tradycje jeździeckie, a liczba klubów, sekcji i ośrodków jeździeckich wzrasta co roku o kilkanaście procent.

Rozwojowi liczebnościowemu i jakościowemu ośrodków jeździeckich nie towarzyszy adekwatny postęp w zakresie badań naukowych. Brak jest wznowień i nowych pozycji w literaturze fachowej, które traktują o kształtowaniu ośrodków jeździeckich, podczas gdy warunki użytkowania koni, szczególnie sportowego, w znacznej mierze uległy zmianie w ciągu ostatnich stu lat. Kompleksowe, naukowe ujęcie problematyki kształtowania układów funkcjonalnych i struktury przestrzennej ośrodków jeździeckich w ujęciu zarazem ewaluacyjnym i postulatywnym jest w Polsce rzadkością.

Autorka przeprowadziła badania na 25 wybranych wiodących ośrodkach jeździeckich o zróżnicowanym programie funkcjonalno-użytkowym. Okazało się, że współczesne ośrodki jeździeckie w Polsce to coraz częściej rozbudowane kompleksy, łączące w sobie różne bloki funkcjonalne oraz posiadające rozległe tereny otwarte i liczne urządzenia terenowe. W opinii właścicieli, zarządców i sportowców z badanych ośrodków najnowsze założenia jeździeckie w Polsce swoim charakterem i rozwiązaniami programowo-przestrzennymi nie odbiegają standardem od założeń europejskich. Cechuje je złożoność i komplementarność układów funkcjonalnych oraz rosnący komfort ich użytkowania. Pozwala to na zaspokajanie potrzeb użytkowników, podnosi atrakcyjność uprawiania sportów jeździeckich i komfort obserwacji zawodów sportowych, a w rezultacie poprawia rentowność tego rodzaju kompleksów sportowo-usługowych.

Ośrodki jeździeckie objęte badaniami zostały przeanalizowane pod względem złożoności i kompleksowości ich programów funkcjonalnych. Analizy dotyczyły również uwarunkowań związanych z lokalizacją ośrodków względem obszarów miejskich, układami zabudowy, komunikacji i zieleni. W badaniach autorka skoncentrowała się także na powiązaniach funkcjonalnych występujących między elementami struktury funkcjonalno-przestrzennej założenia jeździeckiego oraz na układach kompozycyjnych i formie architektonicznej.

Na podstawie wyników analiz programowo-przestrzennych 25 przebadanych ośrodków powstały trzy modelowe układy ośrodków jeździeckich, (mały ośrodek jeździecki, ośrodek jeździecki średniej wielkości oraz duży ośrodek jeździecki), o rekomendowanej strukturze funkcjonalno-przestrzennej i zróżnicowanej wielkości. Dla tych trzech wariantowych rozwiązań został zdefiniowany program użytkowy, schemat funkcjonalny, a także zalecenia dotyczące lokalizacji, kształtowania zabudowy, komunikacji, zieleni i proponowane układy funkcjonalno-przestrzenne zabudowy.

W toku badań potwierdziła się zasadność postawionych hipotez i pytań badawczych, a mianowicie:

Współczesne ośrodki jeździeckie, zwłaszcza te największe, mają bardziej rozbudowane programy użytkowe w stosunku do rozwiązań opartych na adaptacji zabudowań historycznych, a tendencja do kształtowania współczesnych ośrodków jako zwartych grup

zabudowy ma wpływ na korzystniejsze niż w przeszłości powiązania funkcjonalne całego założenia jeździeckiego. Zmiany te wynikają głównie z odmiennych potrzeb współczesnych użytkowników, ograniczeń, jakie stwarza zabudowa historyczna, nowych możliwości technicznych oraz z różnego sposobu użytkowania koni na przestrzeni wieków;

W programowaniu i kształtowaniu współczesnych ośrodków jeździeckich należy dążyć do zaspokojenia zróżnicowanych potrzeb wielu różnych grup użytkowników: jeźdźców, właścicieli koni, hodowców, widzów, turystów, graczy i innych gości. W szczególny sposób powinno się zwracać uwagę na potrzeby bytowe, ergonomiczne i behawioralne koni, ze względu na wartość użytkową i zdrowotność koni.

Rozbudowany program użytkowy modelowego ośrodka jeździeckiego pozwala na prowadzenie w nim zarówno działalności jeździeckiej, jak i pozajeździeckiej. Oba rodzaje działalności uzupełniają się wzajemnie, co podnosi walory użytkowe i ekonomiczne funkcjonowania ośrodka. Układ bloków funkcjonalnych oraz odpowiednie strefowanie przestrzeni ośrodka ma wpływ na niezależne i sprawne funkcjonowanie poszczególnych jego części. Zróżnicowanie zabudowy współczesnego ośrodka jeździeckiego, będące następstwem rozbudowanego programu, wymaga dbałości o spójność kompozycyjną całego założenia.

W odpowiedzi na pytania prakseologiczne :

Jak należy programować i kształtować współczesne ośrodki jeździeckie w Polsce?

Jakie warunki powinien spełniać modelowy ośrodek jeździecki?

, autorka sformułowała programy, wytyczne, schematy funkcjonalne i przykładowe rozwiązania przestrzenne ośrodków jeździeckich o zróżnicowanej wielkości i profilu działalności w formie modelowych układów programowo-przestrzennych.

Modele programowo-przestrzenne ośrodków jeździeckich jako wynik pracy dają podstawę do jej kontynuacji w formie badań stosowanych, zmierzających do praktycznego wykorzystania ich wyników. Autorka ma nadzieję, że modelowe układy ośrodków jeździeckich mogą w efekcie znaleźć praktyczne zastosowanie przy projektowaniu nowych ośrodków oraz wskazywać kierunki modernizacji i rozbudowy ośrodków istniejących.